

Osnovna šola Rodica
Domžale, Kettejeva ulica 13

STARA HIŠNA IMENA V SREDNJIH IN SPODNJIH JARŠAH

Gibanje znanost mladini
Raziskovalna naloga s področja slovenskega jezika

Avtorici: Tjaša Jerman, Vesna Prašnikar, 8. razred

Mentorici: Vilma Vrtačnik Merčun, prof.
in Sabina Burkeljca, dipl. bibl., prof.

Domžale, marec 2007

KAZALO

	Stran
1. Povzetek	3
2. Zahvala	4
3. Uvod	4
4. Teoretični del	5
5. Stara hišna imena v Srednjih in Spodnjih Jaršah po izvoru	9
6. Poznavanje starih hišnih imen v Srednjih in Spodnjih Jaršah	11
7. Ohranjenost starih hišnih imen v Srednjih in Spodnjih Jaršah	15
8. Izgovorjava starih hišnih imen	17
9. Prihodnost starih hišnih imen	19
10. Razprava	23
11. Zaključek	25
12. Seznam virov in literature	26
13. Priloge	26

Slika na naslovni strani:

Pri Kobilici (pôr Kobilc), Jarška cesta 59, Srednje Jarše

1 POVZETEK

V raziskovalni nalogi sva ugotavljali, katera so stara hišna imena v Srednjih in Spodnjih Jaršah. Za osnovni pisni vir sva vzeli *Status animarum*, ki ga hranijo v mengeškem župnijskem uradu. Na osnovi tega in s pomočjo domačinov sva izdelali karto, iz katere je razvidno, kje so se ta stara hišna imena ohranila do danes. Ugotovili sva, da večina hišnih imen izvira iz imen lastnikov hiš (41 %), npr. Jozeljček, Tomažek, Žibert, Mohor, Janček, Pepa itd. Veliko je hišnih imen, ki izvirajo iz poklicev, npr. Malenska (mlinska), Kovač, Stari mežnar, Šuštar in poimenovanja živali, npr. Murenc, Kravar, Zajec, Polž, Mlakar. Ostala stara hišna imena izvirajo iz priimkov, stvarnih ali ledinskih imen, območja, od koder se je kdo priselil (npr. Gorenc, Štajerka), po rastju, hrani itd. Posebej zanimivo je hišno ime pri Bunkež, ki je nastalo s pogosto grožnjo lastnika po kaznovanju otrok. Domačini stara hišna imena skoraj brez izjeme izgovarjajo v gorenjskem narečju. Posebej pogosta je samoglasniška kritev, ko se samoglasniki ne izgovarjajo, npr. p̃ar Borc, p̃ar Hodnik, p̃ar Stelet, p̃ar Šol, p̃ar Zajc, p̃ar Gmajnšk itd. ali pa se izgovarjajo s polglasnikom, npr. p̃ar Jozelčk̃a, p̃ar Šunkarj̃a, p̃ar Šuštarj̃a, p̃ar Plevña, p̃ar Pintarj̃a, u Malña. Imamo tudi primer ukanja, ko se o sredi besede izgovori kot u, npr. p̃ar Kuvač, p̃ar Mučivnk, p̃ar Kubalc, primer, ko se ž na koncu besede spremeni v š, npr. p̃ar Bunk̃aš in p̃ar Čajš in primer, ko se priporik g spremeni v h, npr. p̃ar Groh. Razveseljivo je, da je večina starih hišnih imen med domačini še vedno živa in v uporabi. Vendar pa prihodnost teh hišnih imen ni rožnata, saj so jih mladi prepoznali le eno tretjino.

SUMMARY

THE OLD HOUSE NAMES IN SREDNJE AND SPODNJE JARŠE

The goal of our research was to find out the old names of the houses in the middle and lower part of the town of Jarše. *Status animarum*, kept in the parish office in Mengeš, was our main written source. On the basis of that source and with the help of the local people we have done a map which presents the distribution and preservation of the old house names. We have found out that the majority of preserved names of the houses originates in the names of the owners (41%), for instance: *Jozeljček, Tomažek, Žibert, Mohor, Janček, Pepa*, etc. Furthermore, a lot of names of the houses originate from occupations, for example: *Malenska* (a miller), *Kovač* (a smith), *Stari mežnar* (an old sexton), *Šuštar* (a shoemaker), or from animal names, such as: *Murenc* (a cricket), *Kravar* (a cow), *Zajec* (a rabbit), *Polž* (a snail), *Mlakar* (a type of a snail-lymnaeidae). The other old names come from family names, fallow names, the names of the towns from where our predecessors came (e.g. *Gorenc, Štajerka*), plants, food, etc. *Bunkež* (a kind of a bump, or swelling) is an interesting name, denoting an owner of the house who often punished children. The elderly villagers pronounce the old names, almost without exceptions, in the dialect of Upper Carniola (Gorenjska). A vocal reduction is very frequent, so at most names they do not say "U" at the end of a word, or letters "I" or "E" at the end of or in the middle of a word are not pronounced, for instance: *p̃ar Borc, p̃ar Hodnik, p̃ar Stelet, p̃ar Šol, p̃ar Zajc, p̃ar Gmajnšk*. A reduced vowel, the so-called schwa /ə/, is also used, such as in: *p̃ar Jozelčk̃a, p̃ar Šunkarj̃a, p̃ar Šuštarj̃a, p̃ar Plevña, p̃ar Pintarj̃a, u Malña*. The so-called »ukanje«, where you say »U« instead of »O« in the middle of a word, is also present, e.g. *p̃ar Kuvač, p̃ar Mučivnk, p̃ar Kubalc*. There are also examples of "ž" at the end of a word transforming into "š" (*p̃ar Bunk̃aš, p̃ar Čajš*), and a voiced fricative »g« changing into »h« (*p̃ar Groh*). Fortunately, the majority of the old house names of the houses is still in use and alive. However, the future of these old house names is not very bright for only a third of them has been recognised by young people.

2 ZAHVALA

Najlepše se zahvaljujema vsem, ki so nama posredovali podatke o starih hišnih imenih v Srednjih in Spodnjih Jaršah. Zahvaljujema se mengeškemu župniku Mateju Zevniku, ki nama je prijazno odstopil Status animarum, najin glavni pisni vir podatkov o starih hišnih imenih. Še posebej se zahvaljujema Marjanu Ručigaju, ki je na osnovi najinega seznama preveril vsa stara hišna imena, skupaj s svojimi znanci in sorodniki ter domačini v Srednjih in Spodnjih Jaršah. Brez njihove pomoči bi naloga ne zajela vseh imen, saj sva pri marsikateri hiši v času terenskega dela naleteli na zaprta vrata, ker ljudi ni bilo doma. Zahvaljujema se tudi nekaterim domačinom, ki so nama prijazno priskočili na pomoč s poznavanjem domačega kraja. S pregledom in dopolnitvijo starih hišnih imen, ki so ga za naju opravili domačini, je naloga koristna tudi za krajane Srednjih in Spodnjih Jaršah. Hvala tudi profesorici Tjaši Grobin za prevod povzetka v angleščino.

3 UVOD

V svoji okolici opažava, da stara hišna imena hitro tonejo v pozabo. Zato sva se odločili, da bova vsaj v domačem kraju natančno raziskali, katera hišna imena so se izgubila, katera so ostala in katera so se spremenila. Izbrali sva si naselji Srednje in Spodnje Jarše – podeželski naselji na severnem obrobju Domžal. Zanimalo naju je tudi, kakšnega izvora so hišna imena in kako jih domačini izgovarjajo.

Metode dela

Najino raziskovanje se je začelo tako, da sva si zastavili cilje in izdelali delovni načrt, ki pa se je kasneje večkrat spremenil. Ko sva sestavili vprašalnike za prebivalce starih hiš, sva odšli na teren.

Najprej sva želeli izvedeti, kje je meja med Srednjimi ter Spodnjimi Jaršami in sosednjimi naselji, saj danes brez opazne meje eno naselje prehaja v drugo. To sva izvedeli tako, da sva lastnike hiš s starimi hišnimi imeni vprašali, kje potekala meja. Domačini so mejo hitro natančno določili.

Anketirali sva prebivalce starih hiš o njihovem hišnem imenu in o izvoru tega imena. Ugotovili sva, da je to zelo dolgotrajno delo, saj marsikje nisva uspeli dobiti sogovornikov, ker so bili odsotni, hiše pa zaprte.

Nato sva poiskali najstarejši pisni vir o hišnih imenih. Našli sva ga v obsežni knjigi *Status animarum* v Župnijskem uradu Mengeš. Iz te knjige sva izpisali vsa hišna imena in lastnike hiš s konca 19. in začetka 20. stoletja. Takrat naj bi bil Status animarum (za Jarše) napisan. Domačine sva potem povprašali po starih hišnih imenih s tega seznama in poiskali hiše. Nekatere stare hiše so že podrli. Pri tem nama je problem predstavljalo dejstvo, da sva imeli podatke za stare hišne številke v Srednjih in Spodnjih Jaršah, danes pa je povsod nov ulični sistem.

Ko sva končno ugotovili, katera stara hišna imena so še ohranjena, naju je zanimalo, če jih domačini še poznajo. Odpravili sva se ponovno med krajane in z anketo ugotavljali, koliko hišnih imen poznajo.

Cilji raziskave:

1. Ugotoviti sva želeli hišna imena za vse nad 50 let stare hiše v Srednjih in Spodnjih Jaršah. Zaradi že omenjenih težav sva ta cilj kasneje spremenili. Želeli sva ugotoviti, katera stara hišna imena iz *Status animarum* so še ohranjena in kje so te hiše.
2. Ugotoviti sva želeli izvor teh starih hišnih imen.
3. Ugotoviti sva želeli, koliko domačini (in učenci naše šole) poznajo stara hišna imena.
4. Ugotoviti sva želeli morebitne razlike med izgovorjavo in zapisom hišnega imena.

Najine hipoteze so bile naslednje:

1. Stara hišna imena imajo verjetno le hiše ob stari vaški cesti, ker se tam nahajajo najstarejše hiše v naselju. Srednje in Spodnje Jarše so nastale kot obcestno naselje.
2. Večina hišnih imen izvira iz priimkov ali imen lastnikov. Poleg tega pa hišna imena izvirajo še iz vzdevkov in poklicev nekdanjih lastnikov.
3. Starejši domačini govorijo narečno, zato so hišna imena izgovarjajo narečno. Samoglasnike izpuščajo ali pa jih govorijo kot polglasnike.
4. Glede na to, da midve (in verjetno večina mladih) slabo pozna stara hišna imena, meniva, da jih tudi ostali domačini (in učenci) bolj slabo poznajo.
5. V stotih letih so se menjavali lastniki hiš in s tem so se mnoga stara hišna imena spremenila.
6. Predvidevava, da mladina starih hišnih imen večinoma ne pozna več. Izjeme so samo tista stara hišna imena, ki jih nosijo stavbe, v katerih se še danes odvija kakšna storitvena ali druga dejavnost. Zaradi tega se bo v prihodnosti veliko danes še živih starih hišnih imen pozabilo.

4 TEORETIČNI DEL

Hišna imena so del zgodovine vsake družine, hiše in kraja. Navadno so starejša kot priimek družine, ki v hiši živi, ker so se priimki pogosto menjavali, medtem ko se je hišno ime lahko prenašalo iz roda v rod. Marsikje pa se je hišno ime zaradi zamenjave lastnikov spremenilo. Ponavadi so hišna imena nastala, ko je bila hiša zgrajena in se je nanašalo na prve prebivalce v hiši oziroma domačiji, na prvega gospodarja v hiši. Ohranila so se več desetletij ali celo stoletij. V raziskavi sva ugotovili, da se je ohranilo kar nekaj imen, ki so bila vpisana v knjigo *Status animarum* v takratni župniji Mengeš.

Literature o teoretičnih osnovah o nastanku in pomenu hišnih imenih v knjižnicah skoraj nisva našli. Veliko je knjig, ki dokumentirajo hišna imena, predvsem na slovenskem

Koroškem. Namen teh knjig je bil predvsem v tem, da ohranijo slovenska hišna imena v določenem kraju. Nekaj hišnih imen glede na izvor sva našli v knjigi Staneta Stražarja (Domžale, mesto pod Goričico, 1999). Stražar je hišna imena v Domžalah delil na naslednje tipe:

1. **Hišna imena po imenih svetnikov:** na primer Pavel - Pavli, Jožef - Jožman, Jožek, Jozel, Jurij - Jurček, Jur itd.
2. **Hišna imena po stvarnih imenih:** na primer Suša, Sušovc, Sušovec, Ulčar, Košir, Babnik itd.
3. **Hišna imena po priimkih:** na primer Rode, Zupin, Mrak, Gorjup, Farbar, Ferber itd.
4. **Hišna imena po stanovih:** na primer Mazovec, Knez, Kralj, Tišlar, itd.
5. **Hišna imena po živalih:** na primer Povž, Vovk, Rak, Breclj, Lesjak, Keber itd.
6. **Hišna imena po rastju:** na primer Hren, Brinovec, Rožman itd.
7. **Težje razločljiva hišna imena po priimkih:** na primer Pučenk, Arnekar itd. (S. Stražar, 1999, str. 30-31).

GORENJSKO NAREČJE

Slovenski jezik je po številu ljudi, ki ga govorijo, med najmanjšimi slovanskimi jeziki, saj ga za medsebojno sporazumevanje uporablja le dobra dva milijona Slovencev. Vendar je po narečnem pogledu nedvomno najbolj razčlenjen med njimi. Po klasifikaciji jezikoslovca Frana Ramovša se deli na več kot 40 narečij in izrazitejših govorov, ki so porazdeljeni na sedem dialektičnih skupin, od katerih vsaka obsega po več narečij. Te skupine so: koroška, primorska, rovtarska, gorenjska, dolenska, štajerska in panonska (T. Logar, 1975, 5).

Tipično gorenjsko narečje se govori na severozahodu Slovenije in v trikotniku Ljubljana - Kamnik - Kranj, znotraj katerega se nahajata tudi naselja Srednje in Spodnje Jarše.

V raziskovalni nalogi sva se osredotočili le na določene značilnosti gorenjskega narečja oziroma **južnega gorenjskega govora**, kamor spada kamniško-domžalsko območje, ki ga v nadaljevanju predstavljamo.

Pri opisu gorenjskega narečja izhajava iz dveh znanstvenih del Tineta Logarja: Slovenska narečja, 1993 in prispevka v zborniku Dialektološke in jezikovnozgodovinske razprave, 1996, po katerem povzemava natančnejše opredelitve in primere narečnih besed.

ZNAČILNOSTI GORENJSKEGA NAREČJA

Za gorenjske samoglasnike so značilne naslednje posebnosti:

1. **Akanje** je pojav, ko namesto pričakovanega **o** izgovarjamo **a**. Za gorenjsko

narečje je značilno a-kanje v ponaglasnih, posebej zaprtih zlogih. Primeri: starast, žauast. Akanje je tudi pri obrazilu -am : s stricam, z gospodam.

2. **Ukanje** je tudi pojav v našem govoru. Gre za zožitev in skrajšanje **o** v **u**. Primer: kuvač, puzim, punoč.
3. Gorenjsko narečje ima sistem **dolгих samoglasnikov** (npr. **u**: cuna, kluka, hut; **i**: mrauliše, vidŕm, špina, kŕvi; **e**: mesŕc, breh, pondelk, sneh; **o**: droh, moš, vogu).
4. **Samoglasniška krnitev ali vokalna redukcija** je zelo značilen pojav za gorenjsko narečje. Kratki naglašeni samoglasniki (poudarjeni in nepoudarjeni) so se v gorenjščini močno **reducirali ali oslabei**, pogosto pa so tudi **onemeli**, zlasti **i**, široki **e** in **u**.
 - a) V kratkih naglašениh zlogih se pojavljajo samoglasniki **a, e, o, u** in **polglasnik** - (npr. u: pŕhnu, mŕnu, sedu, šu, pŕku, gŕru kot grlo; e: rŕsje, mŕgle, pogrep; polglasnik: svadŕk, tŕnŕk, tŕš, pŕs, čŕbŕr, dŕš, hvadŕt, gasŕt, otprŕ, mŕš, krŕh, kŕp, hrŕn, vŕnŕ kot zunaj; o: grop, usok, šerok, gobok, zrouv, čŕrtouv; a: močerat, gat, grah, prat, orat, dŕva, pŕška).
 - b) V nenaglašениh zlogih govore **a, e, i, o, u** in **polglasnik**. V ponaglasnih notranjih in izglasnih odprtih zlogih ne govore **i**, medtem ko druge kratke samoglasnike (**e**, **polglasnik**, **o**, **a**) govore. Na primer: udihnŕt, ugasnŕt, uŕhk, stŕza, pŕstŕt, pŕrjatu, nesu, hvače, ...
 - c) V polnaglasnih notranjih zlogih se govore **a, e, u, o** in **polglasnik**, pri čemer je **u** nastal pri asimilaciji samoglasnikov širokega **e**, **polglasnika** z **i** npr. zibuka, za cerkujo, pokleknuva.
 - d) V izglasnih zaprtih zlogih sta **i** in **u** redka, medtem ko so **e**, **polglasnik**, **o** in **a** pogosti; **u**: jabuk; **e**: sošet, ječmen, sŕršen, melem, predem, zutrej; polglasnik: licŕh, božŕč, kožŕh, vetŕr; **o**: nahot, ževot, žagouv, plesouv, tesou, slišou; **a**: kostan, kravah, ramah, urednast, žavast.
5. **Popolna redukcija (onemitev) nenaglašениh samoglasnikov** je v gorenjskem narečju zelo razširjen pojav. Zlasti pogosta je onemitev v ponaglasnih in izglasnih odprtih zlogih, kjer sta **i** in **u** **onemela**. Do popolne onemitve navadno ni prišlo v položaju za soglasniškim sklopom zvočnik + nezvočnik ali obratno zvočnik + zvočnik. V takem položaju sta se izglasna **i** in **u** reducirala v **polglasnik** (**ŕ**), npr. na ram, na rok, na noh, u hiš, pŕr podvasc, na bres, na metlŕ, u cerklŕ, na ladjŕ, u ušes, na jezik, na pŕrst, pŕr pogrep, na potok, u gŕrlŕ, na oknŕ, u čouvŕ, s kolenŕ, pot kolesŕ, s fantŕ, s korakŕ.
6. **Popolna redukcija i in u**, pa tudi širokega **e**, je pogosta tudi v drugih položajih:
 - a) v ponaglasnih zlogih, še posebej ob zvočnikih npr. srota, žvet, ŕldje, kpiva, sho, dŕržina, dŕrvo, spouvdnica, špina kot črepinja, enga, orh, čvouv, takmo, suhmo, kerga, vilce, malca, lešŕnk, vevŕnca.
 - b) Črka **i** je v imenovalniku množine moških samostalnikov običajno onemela npr. noš, sošet, kon, vol, modras.
 - c) V polnaglasnih zaprtih zlogih je onemel po zvočnikih tudi **polglasnik** (**ŕ**), ki se je ob nezvočnikih ohranil npr. tork, konc, pauvc, stŕdenc, zajc, slauvc, škorc, pšanc, venc, popŕk, mesŕc, petŕk, hvabŕc, grabŕc, žegŕn.
 - d) Izguba izglasnega **o** pri samostalnikih in drugih besedah srednjega spola pa je rezultat glasoslovne redukcije, kombinirane z oblikoslovno analogijo npr. lep, zreuv, žit.

Za gorenjske soglasnike so značilne naslednje posebnosti:

1. **Švapanje:** **L** pred zadnjimi samoglasniki je prešel v **w/uv**, kar imenujemo švapanje, npr. bwat, swama, vidwa, tekwa, mwaka, čebewa, štawa.
2. **V** se je govoril tudi pred vzglasnim **o**, kar pa mlajša generacija že opušča, starejša pa ga še dosledno govori, npr. vosva, vouvca, vosa, vorh, vogðn, vozðk, voča, votva kot hotela, vohka kot lahko.
3. Po drugi strani se tako **v** kot **l** tudi izgubi, ker se je asimiliriral s sledečim zadnjim samoglasnikom, npr. kobuk, guh, gobok, kop, uč, ukna, godat, upina, uhðk kot lahek, ugðt kot lagati, čoveka.
4. **Dvoustnični soglasnik v** (uv) je pred zadnjimi samoglasniki prešel v **w**, pred prednjimi samoglasniki pa se zanj govori ustnično-zobni **v**. Pred **o** in **v** se **w** pogosto izgubi. Južni gorenjski govori imajo za praslovanski dvoustični **v** pred vsemi samoglasniki **v**.
5. Pred zapornikom **g/k** je v gorenjščini **d** prešel v **h** (npr. rehka, gwahka, vohka, pohku, svahka).
6. Pred pavzo je **g** zastopan s **h** npr. roh, boh, druh, droh.
7. **Z** in **ž** pred pavzo pa se spremenita v **s** in **š**, npr. noš, moš.
8. Skupino **šč** so povsod poenostavili v **š**, npr. mrauliše, goša, na tðš, ogniše.

Druge posebnosti gorenjskega narečja:

1. Vsi gorenjski govori so **srednje samostalnike** spremenili v **moške**. V množini so srednji samostalniki ohranili obrazilo **-a**, so pa **ženskega** spola (npr. lepe dekleta).
2. Za južne gorenjske govore je značilna oblika **nedoločnika -t/č** (npr. nosit).
3. Poleg tega je splošnogorenjska značilnost **opustitev j** v kombinaciji z **n** ali **l**, kar knjižna slovenščina ni sprejela, npr. zemla, krala, kluč, detela, cuna, češna, Repne, kona, kostana.

5 HIŠNA IMENA V SREDNJIH IN SPODNJIH JARŠAH PO IZVORU

Vsa hišna imena v Srednjih in Spodnjih Jaršah, ki so navedena v *Status animarumu*, sva analizirali glede na izvor.

Preglednica 1: Hišna imena v Srednjih in Spodnjih Jaršah glede na izvor

Izvor hišnega imena	SREDNJE JARŠE	SPODNJE JARŠE
ime lastnika ali lastnice	Lojze, Tomažek, Klemenc, Jaka, Francelj, Peter, Matija, Jožef, Mihael, Silvester-Bartolomej, George, Franc, Mohor, Janček, Janez, Marka, Lojze, Mihovec, Žibert, Pepa, Johana	Matevž–Nace, Jozeljček, Dane, Janče, Tomaž
po živalih	Murenc, Kravar, Kravarjeva kajža, Zajec, Murenčev, Mlakar	Polž
poklic	Šuštar	Malenska, Kovač, Stari mežnar
stvarno ime	Mrak	Rakef, Plankov
ledinsko ime	Na Gmajni, na Produ, Mučilnik	/
po priimku	Kobilica, Ručigaj	Stele
po pokrajini, iz katere prihaja mož ali žena	Gorenc	Štajerka
po kaznovanju otrok	Bunkež	/
po rastju	/	Borc
po prostoru v hiši	/	Hodnik
po hrani, ki je značilna za hišo	/	Šunkar
težje razločljivo	Čajž, Vehovec, Kobalec, Pintar, Plahutnik	Krobiškovec, Bedenik

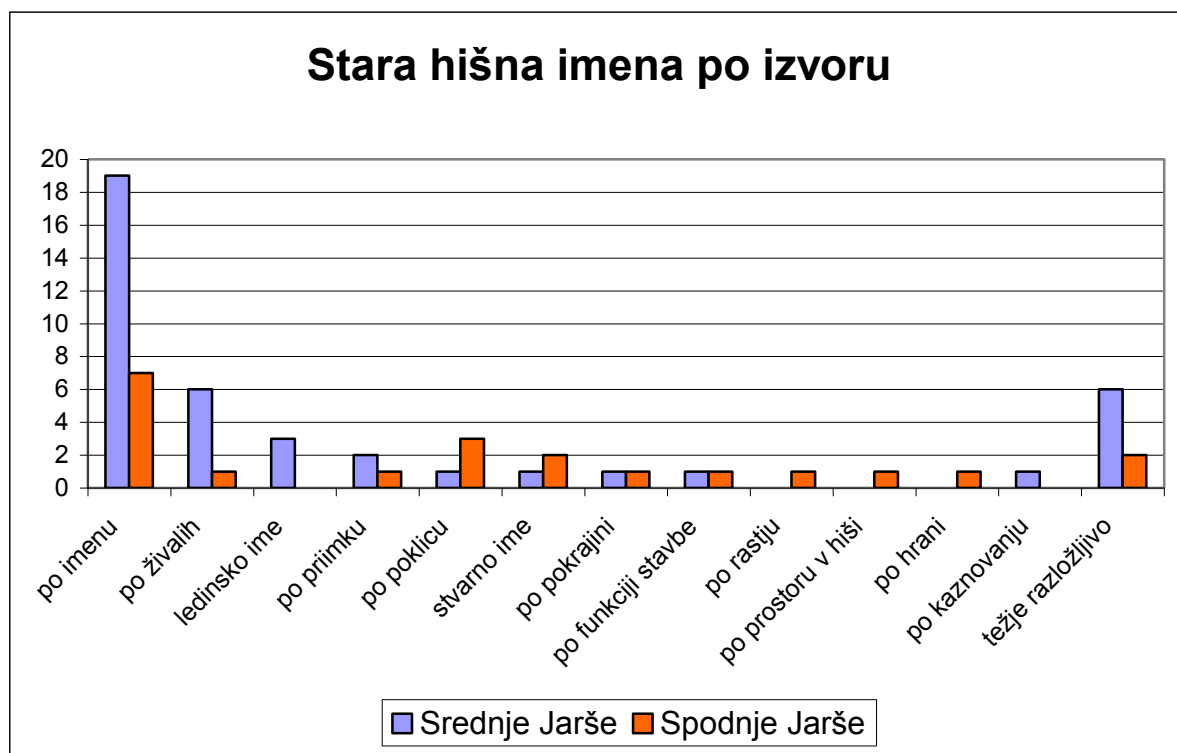
Preglednica 2: Število hišnih imen v Srednjih in Spodnjih Jaršah glede na izvor

Izvor imena	Srednje Jarše	Spodnje Jarše	Skupaj
po imenu lastnika	19	7	26
po živalih	6	1	7
po poklicu	1	3	4
po priimku	2	1	3
stvarno ime	1	2	3
ledinsko ime	3	0	3
po pokrajini, iz katere prihaja žena	1	1	2
po rastju	0	1	1
po prostoru v hiši	0	1	1

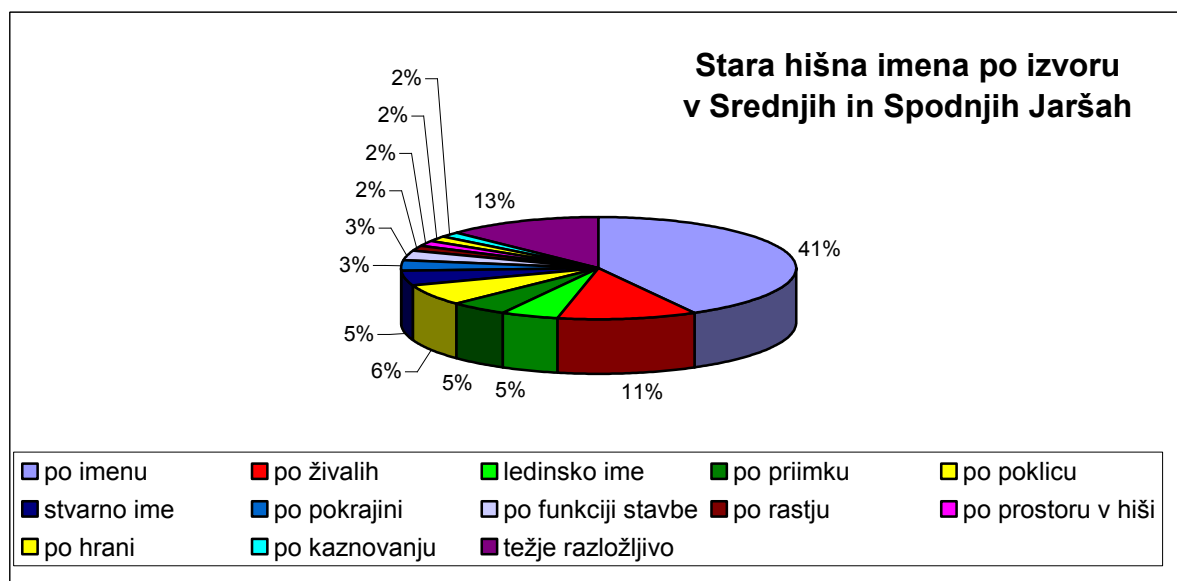
Stara hišna imena v Srednjih in Spodnjih Jaršah

po funkciji stavbe	1	1	2
po hrani	0	1	1
po kaznovanju otrok	1	0	1
težje razložljivo	6	2	8
Skupaj	41	21	62

Graf 1: Stara hišna imena v Srednjih in Spodnjih Jaršah po izvoru

Graf 2: Stara hišna imena v Srednjih in Spodnjih Jaršah po izvoru (skupaj v odstotkih)

Sklepava, da večina starih hišnih imen izvira iz imena lastnikov (41 %) npr. Matevž–Nace, Jozeljček, Dane, Janče, Tomaž, Lojze, Tomažek, Klemenc, Jaka, Francelj, Peter, Matija, Jožef, Mihael, Silvester–Bartolomej, Gropa, Žibert, Franc, Mohor, Janček, Janez, Marka, Pepa, Johana.

Veliko je tudi starih hišnih imen, ki izvirajo iz poklica lastnikov (npr. Malenska – mlinska, Kovač, Stari mežnar – oskrbnik cerkve, Šuštar – čevljar) ali iz živali (npr. Murenc – majhen muren, Kravar, Zajec, Polž, Mlakar – polž v stoječih vodah). Po pričakovanju jih je tudi nekaj, ki izvirajo iz priimka (5 %), npr. Kobilica, Ručigaj in Stele.

Ostala hišna imena so različnega izvora: so stvarna imena, npr. Mrak, Rakef – rake – so lesena korita, po katerih je voda speljana na mlinsko kolo (skozi vas teče mlinščica, ob kateri je bilo v preteklosti veliko mlinov), Planka – planka ali stranica (SSKJ, str. 848), po imenu pokrajine, iz katere prihajata mož ali žena npr. Gorenc, Štajerka, po funkciji stavbe ali njenem izgledu, npr. šola, baraka, kajža, po ledinskem imenu, kjer se je hiša nahajala, npr. na Gmajni, na Produ, Mučilnik – močilnik, tam ob vodi, kjer je mokrotno. Izvirajo še iz rastja v bližini hiše, npr. Borc, z dela prostora v hiši npr. Hodnik, po hrani, ki je bila značilna za hišo, npr. Šunkar in po kaznovanju oziroma grožnji otrokom, npr. Bunkež. Stane Stražar v kroniki piše, da je imel stari Bunkež navado reči: »Tem tko nabunkov kot mulca!« Zato se ga je prijelo ime Bunkež (S. Stražar, 1988, str. 687).

Kar nekaj pa je težje razložljivih hišnih imen, npr. Čajž, Vehovec, Kobalec, Pintar, Krobiškovec, Bedenik in Plahutnik.

6 POZNAVANJE STARIH HIŠNIH IMEN V SREDNJIH IN SPODNJIH JARŠAH

Zanimalo naju je, če domačini poznajo stara hišna imena, ki sva jih izpisali iz Status animaruma. Anketirali sva 34 domačinov, 17 v Srednjih in 17 v Spodnjih Jaršah.

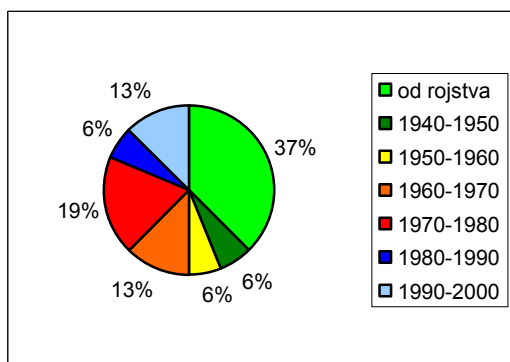
Anketiranci iz Srednjih Jarš

Dobra tretjina anketirancev iz Srednjih Jarš živi v kraju od rojstva, ostali pa so se v Srednje Jarše priselili. Dva anketiranca v kraju živita manj kot 10 let. Od anketirancev je bilo 59 % žensk. Večina anketirancev je bila starih od 60 do 70 let (41 %) in 50 do 60 let (35 %). Mlajših od 50 let je bilo 12 % anketirancev.

Preglednica 3: Starost anketirancev iz Srednjih Jarš

V kraju	Število
Od rojstva	6
1940–1950	1
1950–1960	1
1960–1970	2
1970–1980	3
1980–1990	1
1990–2000	2

Graf 3: Starostna struktura anketirancev v Srednjih Jaršah

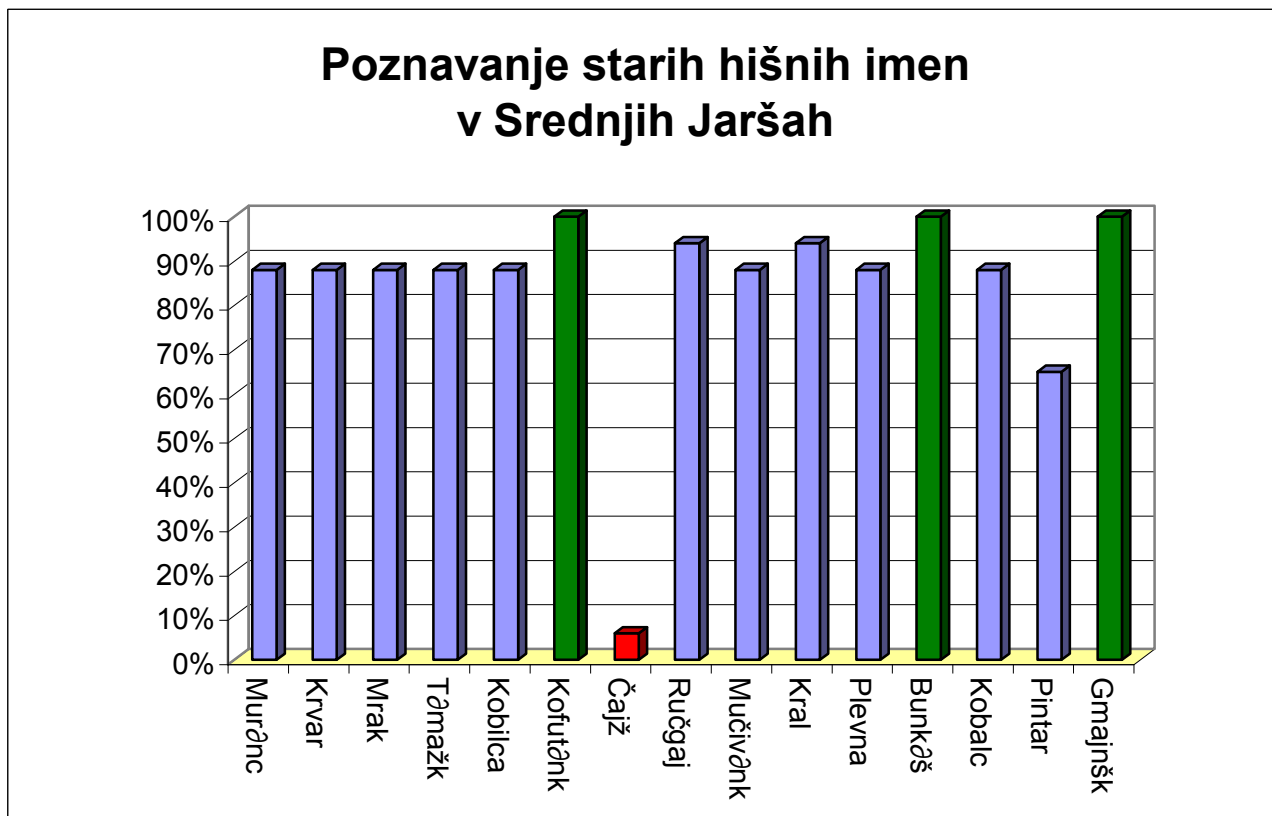
Preglednica 4: Poznavanje starih hišnih imen v Srednjih Jaršah

Staro hišno ime	Število anketirancev	Odstotek anketirancev
pār Murðnc	15	88
pār Krvarjð	15	88
pār Mrak	15	88
pār Tðmažkovðh	15	88
pār Kobilc	15	88
pār Kofutðnk	17	100
pār Čajž	1	6
pār Ručgaj	16	94
pār Mučivðnk	15	88
pār Kral	16	94
pār Plevnð	15	88
pār Bunkðš	17	100
pār Kobalc	15	88
pār Pintarjð	11	65
pār Gmajnšk	17	100

Vsi anketiranci poznajo naslednja hišna imena: pār Kofutðnk, pār Bunkðš in pār Gmajnšk. 94 % anketirancev pozna hišni imeni pār Ručgaj in pār Kral. 88 % anketirancev pozna hišna imena: pār Murðnc, pār Krvarjð, pār Mrak, pār Tðmažkovðh, pār Kobilc, pār Mučivðnk, pār Plevnð in pār Kobalc. 65 % anketirancev pozna hišno ime pār Pintarjð in samo eden (6 %) pozna, kje je pār Čajž. Ugotavlja torej, da večina domačinov dobro pozna stara hišna imena v Srednjih Jaršah.

Sklepava, da vsi poznajo staro hišno ime pār Kofutðnk zato, ker je to najstarejša, še lesena kmečka hiša na tem območju, o kateri se veliko govori, saj je v postopku za zaščito in razglasitev za kulturni spomenik lokalnega pomena. Vsi poznajo hišno ime pār Bunkðš, ker je to znana vaška gostilna. Zakaj vsi poznajo hišno ime pār Gmajnšk, ne veva zagotovo. Sklepava pa, da zato, ker je v okolici še nekaj podobnih hišnih imen.

Graf 4: Poznavanje starih hišnih imen v Srednjih Jaršah

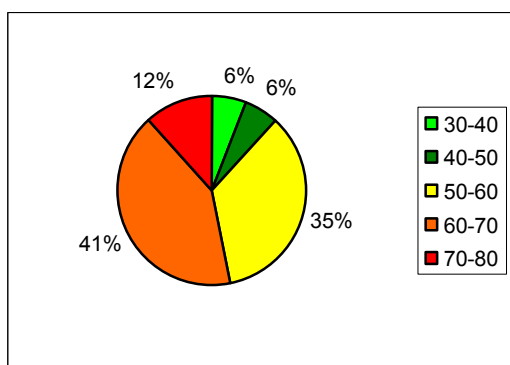
Anketiranci iz Spodnjih Jarš

Podobno, kot v Srednjih Jaršah, je bilo tudi v Spodnjih Jaršah 34 % anketirancev rojenih v tem kraju, ostali pa so se priselili kasneje. Od teh je bilo 53 % moških. Večinoma so bili stari od 50 do 60 let (24 %) in od 60 do 70 let (28 %). Slaba tretjina (30 %) pa je bilo mlajših od 50 let.

Preglednica 5: Starost anketirancev iz Spodnjih Jarš

Starost	Število
30-40	1
40-50	1
50-60	6
60-70	7
70-80	2

Graf 5: Starostna struktura anketirancev v Spodnjih Jaršah

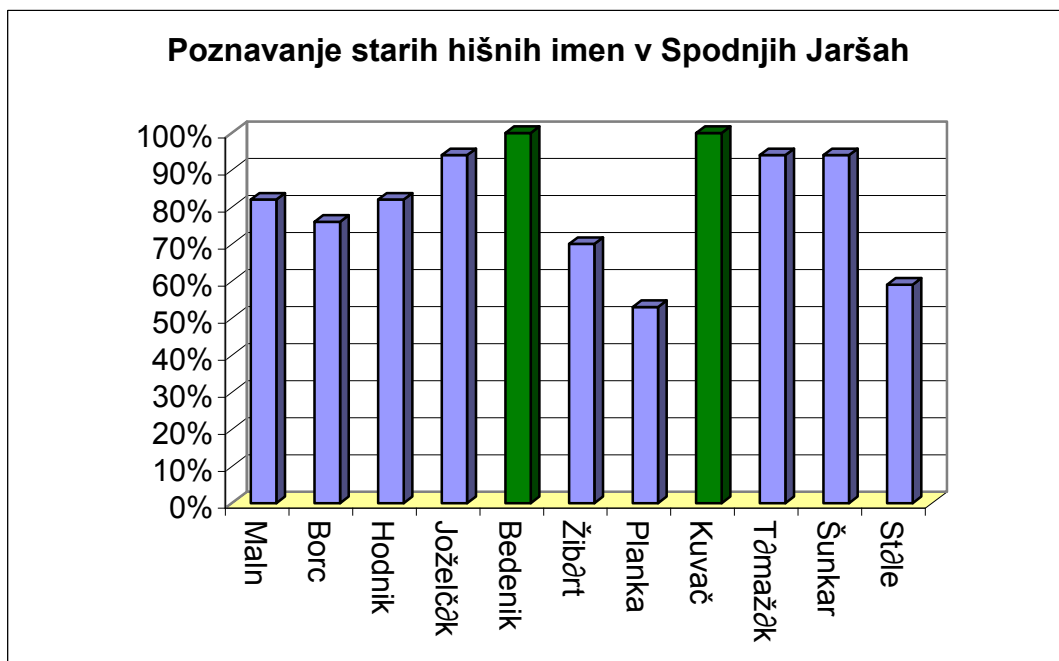
Preglednica 6: Poznavanje starih hišnih imen v Spodnjih Jaršah

Staro hišno ime	Število anketirancev	Odstotek anketirancev
u Malnð	14	82
pðr Borc	13	76
pðr Hodnik	14	82
pðr Joželčkð	16	94
pðr Bedenik	17	100
pðr Žibðrt	12	70
pðr Plank	9	53
pðr Kuvač	17	100
pðr Tðmažkovðh	16	94
pðr Šunkarjð	16	94
pðr Stðlet	10	59

Vsi anketiranci poznajo stari hišni imeni pðr Bedenik in pðr Kuvač. 94 % anketirancev pozna hišna imena pðr Joželčkð, pðr Tðmažkovðh in pðr Šunkarjð, 82 % anketirancev pozna hišni imeni u Malnð in pðr Hodnik, 76 % pa pðr Borc, še manj (70 %) pðr Žibðrt, še manj pðr Stðlet in pðr Plank. Ugotavlja, da večina anketirancev pozna večino hišnih imen v Spodnjih Jaršah.

Sklepava, da vsi poznajo hišno ime pðr Kuvač zato, ker je bil vaški kovač Jože Juhant še pred 50-imi leti zelo pomemben za vse krajane. Izdeloval in popravljaj je kmečko orodje in kmečke vozove. Vsi anketiranci so poznali tudi hišno ime pðr Bedenik, verjetno predvsem zato, ker so bili Bedenikovi skozi stoletja lastniki bližnjega mlina, ki so ga dajali poklicnim mlinarjem v najem.

Graf 6: Poznavanje starih hišnih imen v Spodnjih Jaršah (v odstotkih)

Anketiranci so naju opozorili, da je nenavadno, da v najini raziskavi nimava omenjenega hišnega imena p^ôr Petr^ô, kjer je bila nekoč tudi gostilna. Ta stavba je na Mlinski cesti. Sklepava, da je staro hišno ime p^ôr Petr^ô v času nastajanja Status animaruma imelo drugo hišno ime, vendar nisva uspeli ugotoviti, katero.

7 OHRANJENOST STARIH HIŠNIH IMEN V SREDNJIH IN SPODNJIH JARŠAH

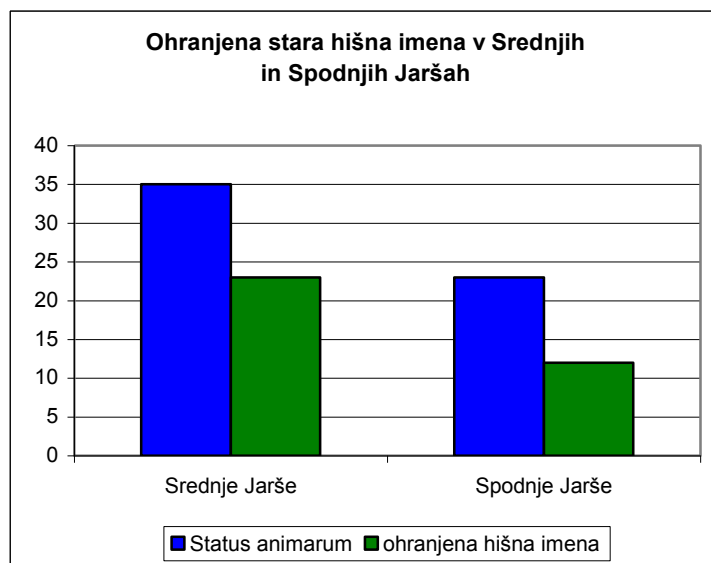
Zanimiva je primerjava starih hišnih imen po Status animarumu s tistimi, ki so jih domačini prepoznali.

Preglednica 7: Ohranjena stara hišna imena v Srednjih in Spodnjih Jaršah

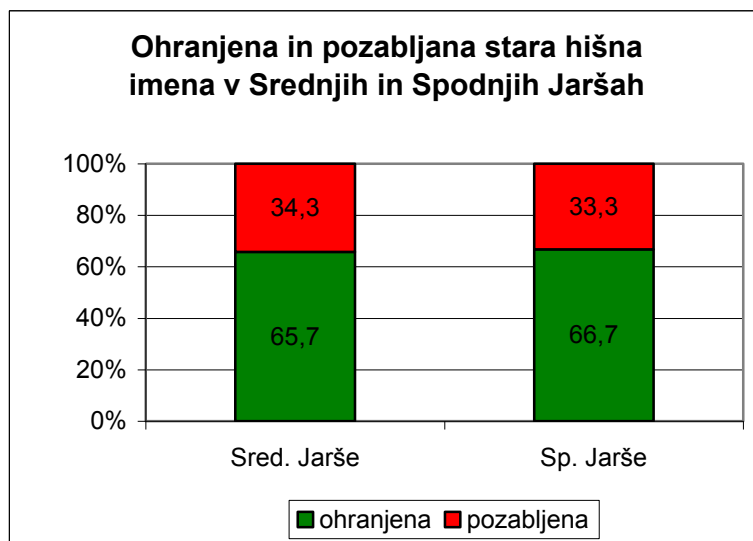
Naselje	Število hišnih imen po Status animarumu	Število hišnih imen, ki so jih domačini prepoznali	Odstotek ohranjenih starih hišnih imen
Srednje Jarše	35	23	65,7 %
Spodnje Jarše	18	12	66,7 %
Skupaj	53	35	66,0 %

Ugotavljava, da se je v obeh naseljih ohranilo 66 % starih hišnih imen, ki so bila pred približno stotimi leti vpisana v Status animarum.

Graf 7: Ohranjenost starih hišnih imen v Srednjih in Spodnjih Jaršah glede na Status animarum

Graf 8: Ohranjenost starih hišnih imen v Srednjih in Spodnjih Jaršah glede na Status animarum (v odstotkih)

8 IZGOVORJAVA STARIH HIŠNIH IMEN

Stara hišna imena, ki so jih domačini prepoznali in jih znali izgovoriti, sva analizirali glede na izgovorjavo. Ugotavljava naslednje značilnosti gorenjskega narečja, katere sva razvrstili v 11 tipov.

- Tip 1: **Samoglasniška krnitev** – **e** sredi besede se ne izgovori ali pa se izgovori kot polglasnik *ə*, npr. *pār Žibərt*, *pār Murənc*, *pār Gmajənsk*.
- Tip 2: **Samoglasniška krnitev** – **u** na koncu besede se ne izgovori, npr. *pār Borc*, *pār Hodnik*, *pār Stelet*, *pār Zajc*, *pār Mihovc*, *pār Mark*, *pār Mrak*, *pār Gmajnsk*, *pār Bedenik*, *pār Rakef*.
- Tip 3: **Samoglasniška krnitev** – **u** na koncu besede se ne izgovori, soglasnik **j** v kombinaciji z **n** (ali **l**) se opusti, npr. *pār Kral*.
- Tip 4: **Samoglasnik na koncu besede zamenja polglasnik**, npr. *pār Jozelčkə*, *pār Šunkarjə*, *pār Šuštarjə*, *pār Plevnə*, *pār Pintarjə*, *u Malnə*.
- Tip 5: **Samoglasniška krnitev sredi besede** – **o** zamenja polglasnik, npr. *pār Təmažkovəh*, *pār Məhorjə*.
- Tip 6: **Samoglasniška krnitev sredi besede** – **a** se ne izgovori; npr. *pār Krvarjevəh* (pri Kravarjevih).
- Tip 7: **Samoglasniška krnitev** – **i** na koncu se ne izgovori, npr. *pār Plank*, *pār Šol*.
- Tip 8: **Samoglasniška krnitev** – **i** na sredi besede ne izgovori, npr. *pār Kobilc* (pri Kobilici), *pār Kofutənk* (pri Kofutniku), *pār Ručgaj* (pri Ručigaju).
- Tip 9: **Ukanje** – **o** sredi besede se izgovori kot **u**, npr. *pār Kuvač*, *pār Mučivənk*, *pār Kubalc*.
- Tip 10: **Ž** se na koncu besede spremeni v **š**, **e** pred njim se izgovori kot **polglasnik**, npr. *pār Čajš* (pri Čajžu) in *pār Bunkəš* (pri Bunkežu).
- Tip 11: Pripornik **g** se spremeni v **h**, npr. *pār Groh* (pri Grogju).

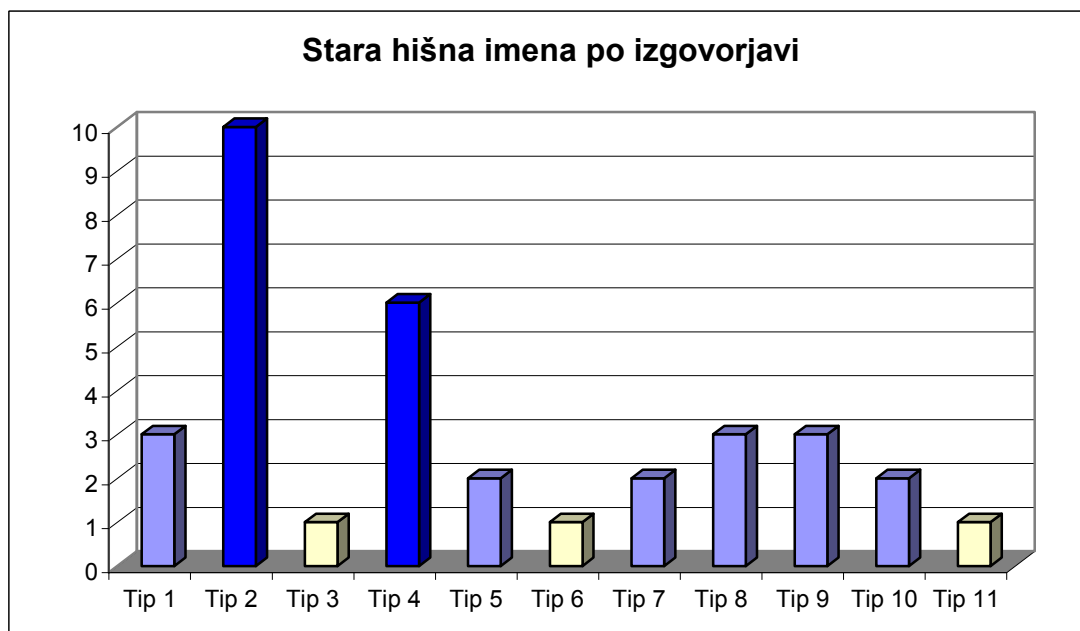
Preglednica 8: Pogostost posameznih tipov izgovorjave starih hišnih imen

Tip izgovorjave	Število hišnih imen	Odstotek hišnih imen
Tip 1	3	9 %
Tip 2	10	28 %
Tip 3	1	3 %
Tip 4	6	18 %
Tip 5	2	6 %
Tip 6	1	3 %
Tip 7	2	6 %

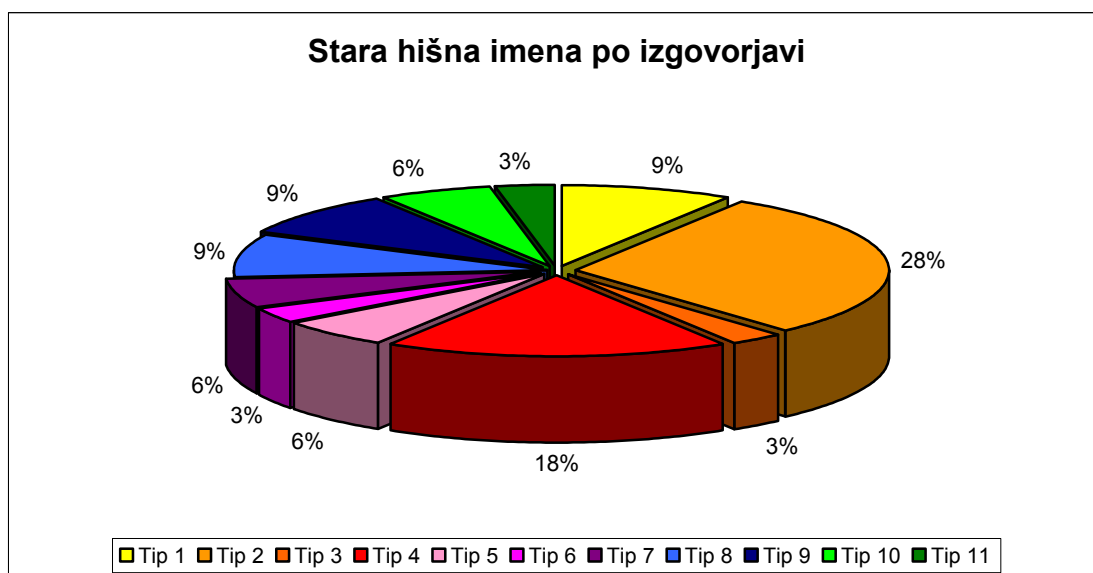
Stara hišna imena v Srednjih in Spodnjih Jaršah

Tip 8	3	9 %
Tip 9	3	9 %
Tip 10	2	6 %
Tip 11	1	3 %

Graf 9: Stara hišna imena v Srednjih in Spodnjih Jaršah glede na izgovorjavo

Graf 10: Stara hišna imena v Srednjih in Spodnjih Jaršah glede na izgovorjavo (v odstotkih)

Ugotavljava, da je najpogostejši tip izgovorjave tip 2 – samoglasniška krnitev – u na koncu besede se ne izgovori (28 %), zatem pa tip 4 – samoglasnik na koncu besede zamenja polglasnik (18 % hišnih imen). Ostali tipi izgovorjave obsegajo manj kot 10 % starih hišnih imen. Vsekakor je najpogostejša samoglasniška krnitev, ki obsega tipe od 1 do 8, kar predstavlja 82 % vseh starih hišnih imen. Poleg teh imamo še nekaj

značilnosti gorenjskega narečja, kot je ukanje (tip 9, 9 % hišnih imen), ž na koncu besede se izgovori kot š (tip 10, 6 %) in g na koncu besede se izgovori kot h (tip 11, 3 %).

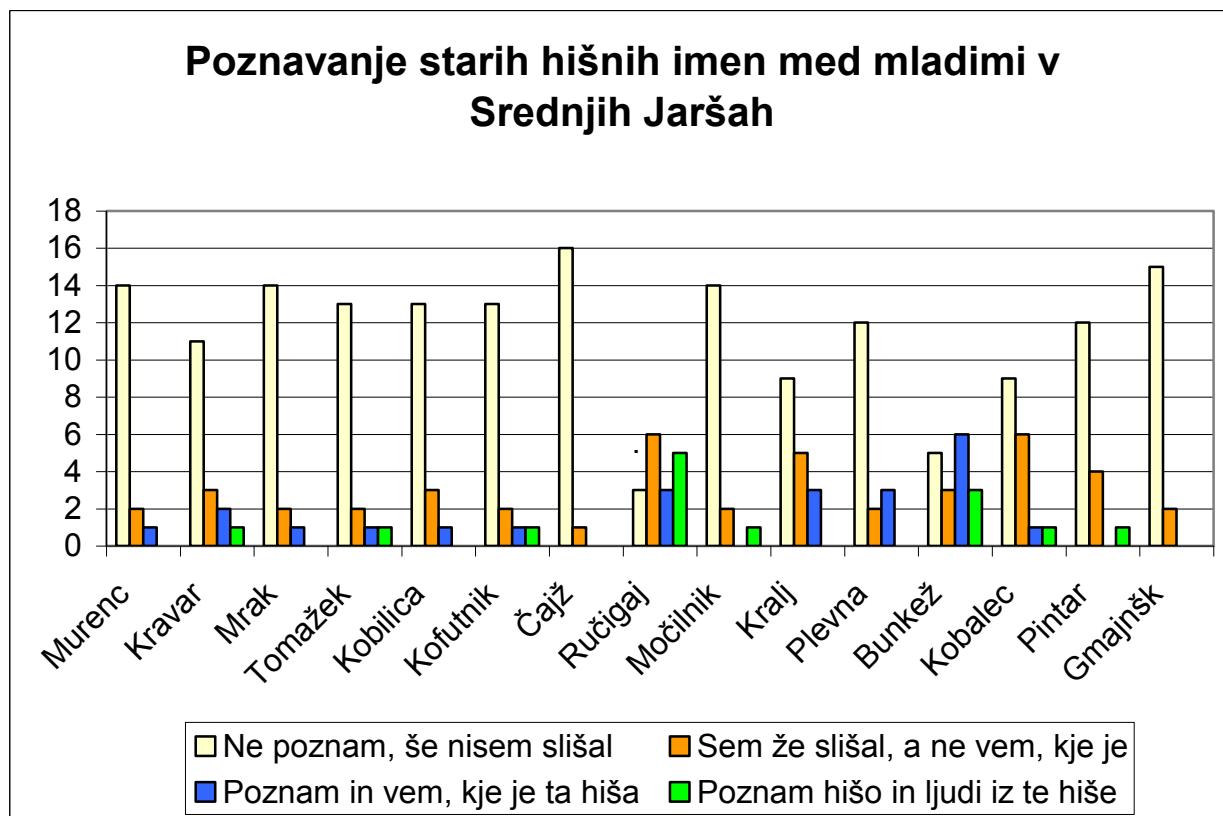
9 PRIHODNOST STARIH HIŠNIH IMEN

Zanimalo naju je, kako dolgo se bodo stara hišna imena ohranila v prihodnosti in kako jih bodo izgovarjali. Zato sva anketirali 38 učencev od 5. do 9. razreda Osnovne šole Rodica, ki so doma v Srednjih ali Spodnjih Jaršah. Reševali so anketna vprašalnika, ki sta v prilogi raziskovalne naloge.

Preglednica 9: Poznavanje starih hišnih imen med mladimi, ki so doma v Srednjih Jaršah

<i>Staro hišno ime</i>	<i>Ne poznam, še nisem slišal</i>	<i>Sem že slišal, a ne vem, kje je</i>	<i>Poznam in vem, kje je ta hiša</i>	<i>Poznam hišo in ljudi iz te hiše</i>
pār Murðnc	14	2	1	0
pār Krvarjð	11	3	2	1
pār Mrak	14	2	1	0
pār Tðmažkovðh	13	2	1	1
pār Kobalc	13	3	1	0
pār Kofutðnk	13	2	1	1
pār Čajž	16	1	0	0
pār Ručgaj	3	6	3	5
pār Mučivðnk	14	2	0	1
pār Kral	9	5	3	0
pār Plevnð	12	2	3	0
pār Bunkðš	5	3	6	3
pār Kobalc	9	6	1	1
pār Pintarjð	12	4	0	1
pār Gmajnšk	15	2	0	0

Graf 11: Poznavanje starih hišnih imen med mladimi, ki so doma v Srednjih Jaršah

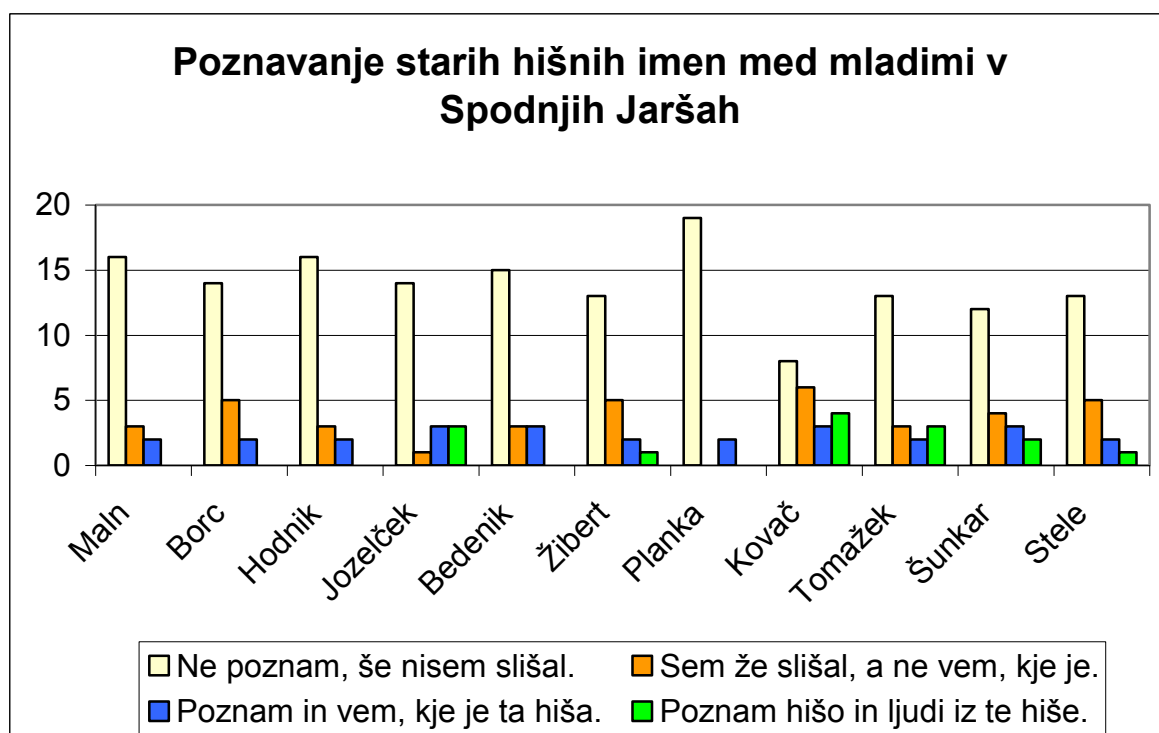
Ugotavlja, da največ mladih pozna stari hišni imeni pri Bunkežu in pri Ručigaju. Kot sva že omenili, imajo pri Bunkežu staro vaško gostilno, ki je tudi mladini dobro poznana. Da bi izvedeli, zakaj tako dobro poznajo staro hišno ime pri Ručigaju, sva poklicali najin ustni vir, gospoda Marjana Ručigaja, ki nama je pomagal že pri iskanju starih hišnih imen. Povedal nama je, da je bilo pri tej hiši 13 otrok, od katerih je bilo devet fantov. Večina teh še danes živi v Srednjih Jaršah ali bližnji okolici. Priimek Ručigaj je zato zelo pogost, kar je verjetno tudi razlog, da ga veliko mladih pozna. Poleg tega je bil gospod Ručigaj veliko let predsednik Krajevnne skupnosti Jarše–Rodica in Gasilskega društva Jarše–Rodica, opravljal pa je še več družbeno pomembnih del oziroma funkcij. Povedal je tudi, da njihovo hišno ime menda izvira iz češčine, kjer ruči gaj pomeni rdeči gaj. Vendar to ni preverjeno.

Nekoliko bolj poznana mladim so tudi stara hišna imena pri Kravarju, pri Kobilici, pri Kralju, pri Kobalcu in pri Pintarju. Sklepava, da zato, ker so mladi doma v njihovi bližnji okolici ali celo sosedje. Hišna imena, ki jih mladi poznajo in vedo, katera hiše jih imajo, se bodo verjetno še dolgo ohranila. Nekatera hišna imena pa bodo prej usahnila, na primer pri Čajž (tudi starejši domačini to hišno ime najslabše poznajo), pri Gmajnšku, pri Močilniku, pri Mraku in pri Murencu.

Preglednica 10: Poznavanje starih hišnih imen med mladimi, ki so doma v Spodnjih Jaršah

<i>Staro hišno ime</i>	<i>Ne poznam, še nisem slišal.</i>	<i>Sem že slišal, a ne vem, kje je.</i>	<i>Poznam in vem, kje je ta hiša.</i>	<i>Poznam hišo in ljudi iz te hiše.</i>
u Malnā	16	3	2	0
pār Borc	14	5	2	0
pār Hodnik	16	3	2	0
pār Jozelčkā	14	1	3	3
pār Bedenik	15	3	3	0
pār Žibārt	13	5	2	1
pār Plank	19	0	2	0
pār Kuvač	8	6	3	4
pār Tāmažkovāh	13	3	2	3
pār Šunkarjā	12	4	3	2
pār Stālet	13	5	2	1

Graf 12: Poznavanje starih hišnih imen med mladimi, ki so doma v Spodnjih Jaršah

Mladi iz Spodnjih Jarš najbolj poznajo stara hišna imena pri Jozelčku, pri Kovaču, pri Tomažkovih in pri Šunkarju. Vsem hišam, ki nosijo ta imena, je skupno, da v njih živijo mlade družine, ki imajo otroke. Stari starši in starši so svojim otrokom prenesli staro hišno ime. Ker pa se otroci veliko družijo z drugimi otroci, je razumljivo, da so ta hišna imena med mladimi bolj poznana in živa. Zaradi tega lahko sklepava, da se bodo ta

hišna imena tudi najdlje ohranila.

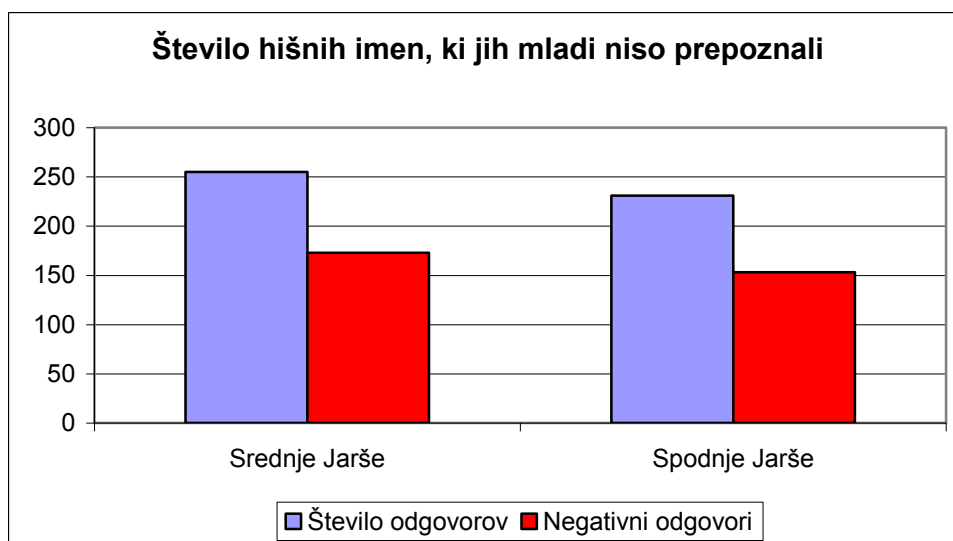
Ugotavlja tudi, da mladi v Spodnjih Jaršah bolje poznajo stara hišna imena kot mladi v Srednjih Jaršah. Najslabše so poznana hišna imena v Malnu, pri Borcu, pri Hodniku in pri Planki, čeprav so tudi ta nekateri prepoznali. Sklepava, da za prebivalce teh hiš verjetno pogosteje uporabljajo priimek, ki ga imajo danes, opuščajo pa staro hišno ime. Mlina, iz katerega izvira eno hišno ime, pa tudi že dolgo ni več (od leta 1973).

Preglednica 11: Koliko starih hišnih imen mladi niso prepoznali

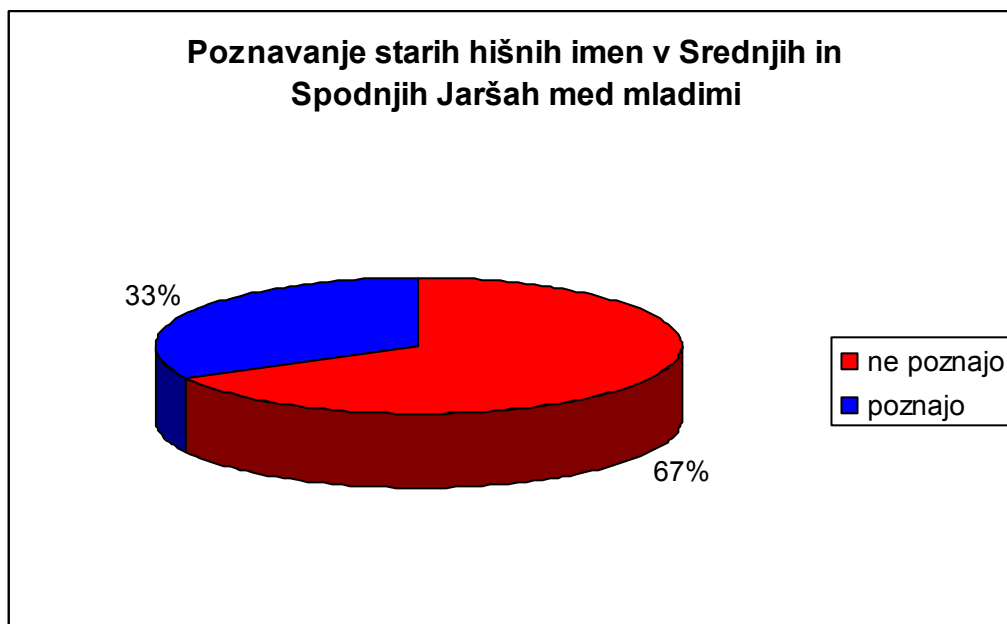
Naselje	Število odgovorov	Negativni odgovori	Odstotek negativnih odg.
Srednje Jarše	255	173	67,9 %
Spodnje Jarše	231	153	66,2 %
Skupaj	486	326	67,1 %

Če primerjava število vseh odgovorov mladih anketirancev z negativnimi odgovori (ko niso prepoznali ali še niso slišali za določeno staro hišno ime) ugotavlja, da mladi ne prepoznajo 67 % starih hišnih imen. Na podlagi tega sklepava, da ima možnost za ohranitev le tretjina starih hišnih imen.

Graf 12: Poznavanje starih hišnih imen v Srednjih in Spodnjih Jaršah med mladimi

Graf 12: Poznavanje starih hišnih imen v Srednjih in Spodnjih Jaršah med mladimi (v odstotkih)

10 RAZPRAVA

V najini raziskovalni nalogi sva ugotovili, da je največ hiš s starimi hišnimi imeni ob Jarški cesti, kar sva tudi pričakovali. To je razumljivo, saj je naselje nastalo kot obcestna vas ob glavni vaški cesti (danes se imenuje Jarška cesta) in umetni strugi Mlinščici. Vsa stara hišna imena v Srednjih in Spodnjih Jaršah, ki so še ohranjena, so označena na karti (v prilogi).

Pred raziskavo sva predvidevali, da večina hišnih imen izvira iz priimkov ali imen lastnikov, ostala hišna imena pa izhajajo iz vzdevkov ali poklicev, ki so jih lastniki hiš imeli.

Ta hipoteza se nama je potrdila le delno. Ugotovili sva, da večina starih hišnih imen res izvira iz imen lastnikov (41 %) npr. Jozeljček, Janče, Tomažek, Klemenc, Jaka, Žibert, Mohor, Janček, Janez, Marka, Pepa, Johana itd. Veliko starih hišnih imen izvira tudi iz poklica lastnikov (6 %), npr. Kovač, Stari mežnar, Šuštar), kot sva predvidevali. Ugotovili pa sva, da je kar nekaj imen, ki izvirajo iz poimenovanja živali (11 %), npr. Murenc, Kravar, Zajec, Polž, Mlakar). Po pričakovanju jih je tudi nekaj, ki izvirajo iz priimka (5 %), npr. Kobilica, Ručigaj in Stele. Ostala hišna imena pa so zelo različnega izvora: so stvarna imena, npr. Mrak, Rakef, Planka, po imenu pokrajine, iz katere prihajata mož in žena npr. Gorenc, Štajerka, po funkciji stavbe ali njenem izgledu, npr. šola, baraka, kajža, po ledinskem imenu, kjer se je hiša nahajala, npr. na Gmajni, na Produ, Mučilnik, po rastju v bližini hiše npr. Borc, o prostoru v hiši npr. Hodnik, po hrani, ki je bila značilna za hišo, npr. Šunkar, po kaznovanju oziroma grožnji otrokom, npr. Bunkež. Kar nekaj je težje razložljivih hišnih imen, npr. Čajž, Vehovec, Kobalec, Pintar, Krobiškovec, Bedenik, Plahutnik.

Pred raziskavo sva predvidevali, da se pri izgovorjavi samoglasniki pogosto izpuščajo ali pa se izgovorijo kot polglasniki. Starejši domačini govorijo gorenjsko narečje, zato so starejša hišna imena bolj narečna.

Ko sva začeli z raziskovanjem, se še nisva v celoti seznanili z značilnostmi gorenjskega narečja, posebej južnega gorenjskega govora, kamor spada območje med Domžalami in Kamnikom. Zato najina hipoteza ni mogla biti zadosti natančna. Vsekakor lahko potrdiva, da se stara hišna imena izgovarjajo narečno. Z natančnejšo analizo izgovorjave sva ločili **11 tipov** izgovorjave. Seveda gre za tipične značilnosti gorenjskega narečja oziroma južnega gorenjskega govora.

Ugotavljava, da je najpogostejši tip izgovorjave opisan kot **tip 2** (28 % hišnih imen) – samoglasniška krnitev – u na koncu besede se ne izgovori, npr. pâr Borc, pâr Hodnik, pâr Stâlet, pâr Zajc, pâr Mihovc, pâr Mark, pâr Kobalc, pâr Gmajnškâ, pâr Mrak, pâr Čajž. Takih hišnih imen je še več, vendar imajo še druge posebnosti, npr. pâr Žibârt, pâr Murânc, Kuvač, pâr Mučivânk, pâr Kubalc, pâr Kofutânk, pâr Ručgaj, pâr Rakef itd.

Pogost je tudi **tip 4** (18 %) – samoglasnik na koncu besede zamenja polglasnik, npr. pâr Jozelčkâ, pâr Šunkarjâ, pâr Šuštarjâ, pâr Plevnâ, pâr Pintarjâ, u Malnâ.

Ostali tipi izgovorjave obsegajo manj kot 10 % starih hišnih imen. Pri večini tipov gre za samoglasniško krnitev (od tipa 1 do tipa 8). Takšnih je kar 82 % vseh starih hišnih imen. Poleg že omenjenih dveh tipov so to še:

Tip 1: **e** sredi besede se ne izgovori ali pa se izgovori kot polglasnik â, npr. pâr Žibârt, pâr Murânc, pâr Gmajânsk.

Tip 3: **u** ter **j** pred njim na koncu besede se ne izgovorita, npr. pâr Kral.

Tip 5: **o** zamenja polglasnik, npr. pâr Tâmažkovâh, pâr Mâhorju.

Tip 6: **a** se ne izgovori; npr. pâr Krvarjevih (pri Kravarjevih).

Tip 7: **i** na koncu se ne izgovori, npr. pâr Plank, pâr Šol.

Tip 8: **i** na sredi besede ne izgovori, npr. pâr Kobilc (pri Kobilici), pâr Kofutnk (pri Kofutâнку), pâr Ručgaj (pri Ručigaju).

Ugotovili sva še nekaj značilnosti gorenjskega narečja, ki sva jih uvrstili v tipe od 9 do 11. Te značilnosti so:

Tip 9: **Ukanje** – **o** sredi besede se izgovori kot **u**. Takšnih je 9 % hišnih imen, npr. pâr Kuvač, pâr Mučivnk, pâr Kubalc.

Tip 10: **Ž** se na koncu besede spremeni v **š**, **e** pred njim se izgovori kot **polglasnik**. Takšnih je 6 % hišnih imen, npr. pâr Čajš (pri Čajžu) in pâr Bunkâš (pri Bunkežu).

Tip 11: Pripornik **g** se spremeni v **h**. Za ta tip sva našli en sam primer hišnega imena, to je pâr Groh (pri Grogu).

Pred raziskavo sva predvidevali, da domačini bolj slabo poznajo stara hišna imena. Poleg tega so se v stotih letih menjavali lastniki hiš in s tem so se mnoga stara hišna imena spremenila.

Najino predvidevanje glede poznavanja starih hišnih imen med odraslimi domačini se ni potrdilo, kar je razveseljivo dejstvo. V analizi ankete, na katero je odgovarjalo 34 domačinov, ugotavlja, da večina teh še pozna večino starih hišnih imen. Glede na hišna imena, vpisana v Status animarum, je danes živih še 66 % takratnih hišnih imen. V obeh naseljih je nekaj starih hišnih imen, ki jih poznajo vsi anketiranci. V Srednjih Jaršah so to: pâr Kofutânk – kako tudi ne, saj je to najstarejša, 400 let stara hiša, ki je v postopku za zaščito kot kulturni spomenik lokalnega pomena, pâr Bunkôš – razumljivo, saj je v tej hiši danes znana vaška gostilna, in pâr Gmajnšk. V Spodnjih Jaršah vsi anketiranci poznajo hišni imeni pâr Bedenik – lastniki te hiše so imeli v lasti bližnji kmečki mlin in pâr Kuvač – verjetno zato, ker se pri hiši še danes nadaljuje kovaška tradicija. Nekoliko bolje so se v poznavanju starih hišnih imen odrezali domačini Srednjih Jarš, kjer jih kar 76 % pozna večino starih hišnih imen, po katerih sva spraševali. Presenetljivo je bilo samo to, da je samo eden prepoznal staro hišno ime pâr Čajž. V Spodnjih Jaršah so vsi anketirani domačini poznali več kot polovico starih hišnih imen. Najslabše so poznali hišna imena pâr Plank (53 % domačinov), pâr Stâlet (59 %), pâr Žibârt (70 %) in pâr Borc (76 %). Na splošno lahko trdimo, da so stara hišna imena med domačini še živa in v uporabi.

Predvidevali sva, da mladi starih hišnih imen ne poznajo več. Izjeme so samo tista stara hišna imena, ki jih nosijo stavbe, v katerih se še danes odvija kakšna storitvena ali druga dejavnost. Zaradi tega sva menili, da se bo v prihodnosti veliko danes še živih starih hišnih imen pozabilo.

Večinoma se je najina hipoteza glede prihodnosti starih hišnih imen potrdila, saj mladi niso prepoznali 67 % hišnih imen. Možnost za ohranitev ima torej le tretjina starih hišnih imen.

11 ZAKLJUČEK

Z raziskovalno nalogo sva spoznali stara hišna imena v naseljih, v katerih živimo. Preverili sva star pisni vir (Status animarum) in žive ustne vire.

Z nalogo sva želeli prispevati k temu, da bi se stara hišna imena ohranila, poleg tega pa naju je zanimala tudi izgovorjava teh imen in prisotnost gorenjskega narečja v njih.

Ugotovili sva, da večina starejših domačinov še pozna stara hišna imena (so še živa) in jih tudi narečno izgovarja. Med mladimi pa poznavanje hišnih imen precej slabše.

Zanimivo bi bilo raziskati tudi mlajša hišna imena, kdaj so nastala, kje je njihov izvor, izgovorjavo in uporabo (ohranjenost, oziroma živost le-teh).

12 SEZNAM VIROV IN LITERATURE

Literatura:

1. Tine Logar: Dialektološke in jezikovnozgodovinske razprave. Ljubljana: SAZU, Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša, 1996.
2. Tine Logar: Slovenska narečja. Ljubljana, Mladinska knjiga, Knjižnica Kondor, Izbrana dela iz domače in svetovne književnosti, 1975.
3. Slovenska narečja. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1993. (Zbirka Cicero).
4. Stane Stražar: Domžale, Mesto pod Goričico. Škocjan pri Domžalah: Odbor pri Kulturnem društvu Miran Jarc, 1999.

Pisni viri:

- Status animarum 1880-1930, Župnija Mengeš
- SSKJ – Slovar slovenskega knjižnega jezika. Ljubljana, DZS, 1994.
- Marko Snoj, Slovenski etimološki slovar. Ljubljana, Mladinska knjiga, 1997. (Zbirka Cicero).
- Stane Stražar, Ob bregovih Bistrice, Od Rodice do Duplice in Radomlje z okolico. Radomlje, Krajevna skupnost Radomlje, 1988.

Ustni viri:

- Marjan Ručigaj, Srednje Jarše, Mlinska ulica 7
- Matej Zevnik, župnik v Mengšu, Župnijski urad Mengeš
- Domačini v Srednjih in Spodnjih Jaršah
- Učenci od 5. do 9. razreda OŠ Rodica, ki so doma v Srednjih in Spodnjih Jaršah

13 PRILOGE

Priloga 1: Karta starih hišnih imen v Srednjih in Spodnjih Jaršah

Priloga 2: Slikovna predstavitev hiš s starimi hišnimi imeni

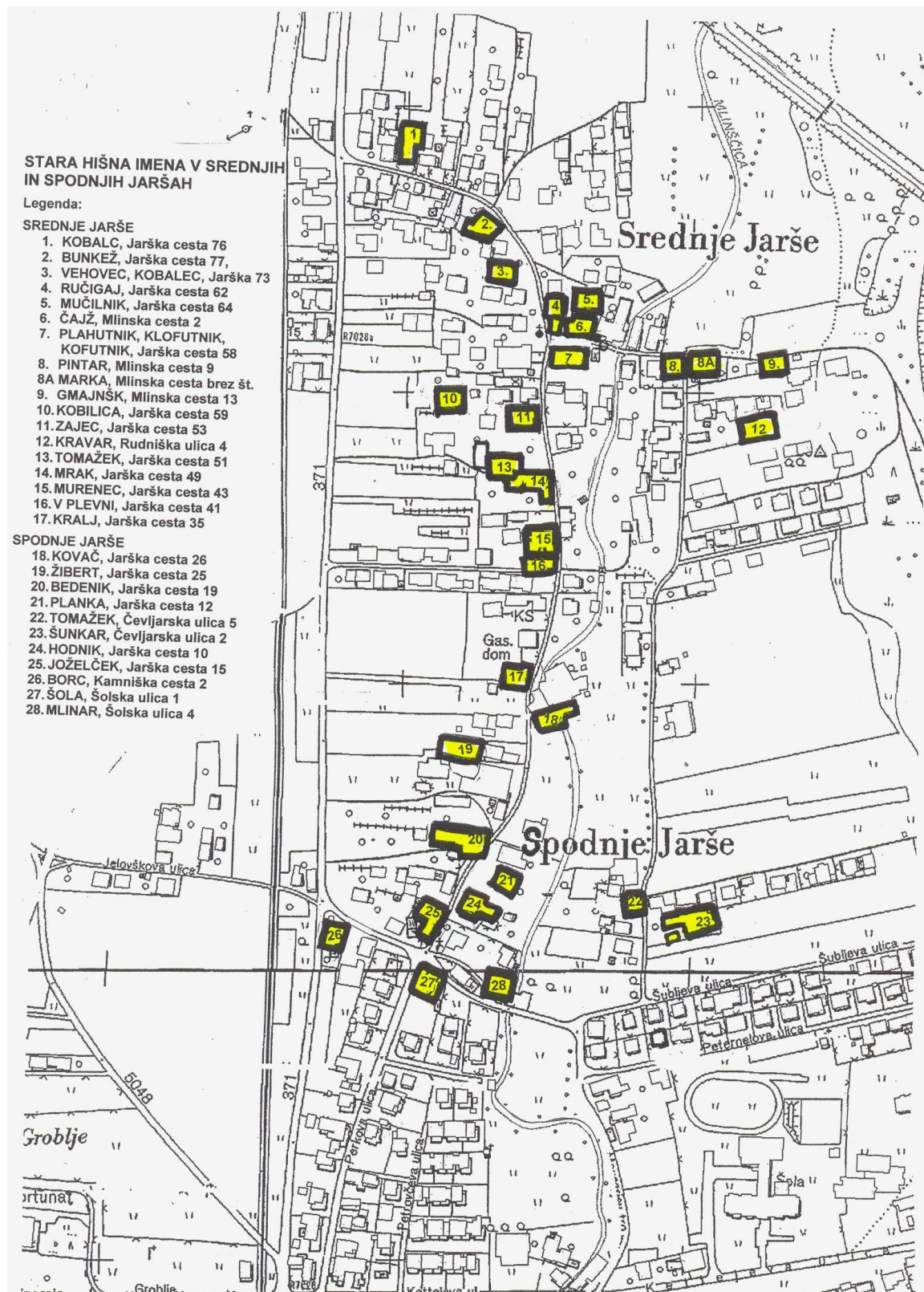
Priloga 3: Seznam hišnih imen po Status animarumu

Priloga 4: Anketni vprašalnik »Katera stara hišna imena poznajo učenci iz Srednjih Jarš?«

Priloga 5: Anketni vprašalnik »Katera stara hišna imena poznajo učenci iz Spodnjih Jarš?«

Priloga 1

Karta Stara hišna imena v Srednjih in Spodnjih Jaršah

Priloga 2:

SLIKOVNA PREDSTAVITEV HIŠ S STARIMI HIŠNIMI IMENOM V SREDNJIH IN SPODNJIH JARŠAH

Priporočava, da si slikovno prilogo ogledate skupaj s karto starih hišnih imen, ki je v prilogi 1. Zaporedne številke slik ustrezajo številčnim oznakam hiš v karti.

SREDNJE JARŠE

Slika 1: PRI KOBALCU (pār Kubalc), Jarška cesta 76

Slika 2: PRI BUNKEŽU (pār Bunkāš), Jarška cesta 77

Slika 3: (VEHOVEC) KOBALC (pār Kubalc), Jarška cesta 73,

Slika 4: PRI RUČIGAJU (pār Ručgaj), Jarška cesta 62

Slika 5: PRI MUČILNIKU (pār Mučivānk), Jarška cesta 64

Slika 6: PRI ČAJŽU (pār Čajš), Mlinska cesta 2

Slika 7: PRI KOFUTNIKU (pâr Kofutðnk), Jarška cesta 58

Slika 8: PRI PINTARJU (pâr Pintarjð), prenovljena hiša na Mlinški ulici 9

Slika 8a: PRI MARKU (pâr Mark), Mlinška cesta (brez številke)

Slika 9: PRI GMAJNŠKU (pār Gmajņnšk), Mlinska cesta 13

Slika 10: PRI KOBILICI (pār Kobilc), Jarška cesta 59

Slika 11: PRI ZAJCU (pār Zajc), Jarška cesta 53

Slika 12: KRAVARJEVA KAJŽA IN PRI KRAVARJU (p̃r Krvarj̃), Rudniška 4

Slika 13: PRI TOMAŽKOVIH (pȃr Tȃmažkovȃh), Jarška cesta 53

Slika 14: PRI MRAKU (pȃr Mrak), Jarška cesta 49

Slika 15: PRI MURENCU (pȃr Murȃnc), Jarška cesta 43

Slika 16: PRI PLEVNI (pȃr Plevnȃ) , Jarška cesta 41

Slika 17: PRI KRALJU (pȃr Kral), Jarška cesta 35

SPODNJE JARŠE

Slika 18: PRI KOVAČU (pār Kuvač), Jarška cesta 26

Slika 19: PRI ŽIBERTU (pār Žibārt), Jarška cesta 25

Slika 20: PRI BEDENIKU (pār Bedenik), Jarška cesta 19

Slika 21: PRI PLANKI (pār Plank), Jarška cesta 12

Slika 22: PRI TOMAŽKOVIH (pār Tāmažkovāh), Čevljarska ulica 5

Slika 23: PRI ŠUNKARJU (pār Šunkarjā), Čevljarska ulica 2

Slika 24: PRI HODNIKU (pār Hodnik), Jarška cesta 10

Slika 25: PRI JOZELJČKU (pār Jozelčkø), Jarška cesta 15

Slika 26: PRI BORCU (pār Borc), Kamniška cesta 2

Slika 27: JARŠKA ŠOLA (pār šol), Šolska ulica 1 (zgrajena leta 1906)

Slika 28: MLINAR (u Malnð), Šolska ulica 4a

Priloga 3:

SEZNAM HIŠNIH IMEN PO STATUS ANIMARUMU**SREDNJE JARŠE**

Hišna številka	Hišno ime	Lastniki	Ohranjeno hišno ime (današnji naslov)
1	Gorenjec, Na produ	Terdina Andrej	/
1	Baraka	Rojc Ferdinand	/
2	Lojze	Hauptman Alojz (mizar)	Mlinska cesta
3	Murenec	Kokalj Ignacij (mlinar)	Jarška cesta 43
4	Kravar	Gabrič Franc	Rudniška ulica 4
5	Kravarjeva kajža	Gabrič Franc	Mlinska cesta (do 1955)
6	Zalokarjeva kajža (Zmedena Neža)	Zajec Alojz (do 1907), Kos Alojzija (branjevka)	/
7	Mrak	Urbas Anton	Jarška cesta 49
8	Tomažek	Košak Joanes	Jarška cesta 51
9 (23)	/	Košak Joanes, Mav Pavel, Pirnat Franc (kolar)	/
10	(Klemenec), Mlakar	Nahtigal Bartolomej	Mlinska cesta
11	Zajec	Jeras Franc, Ves Frančišek	Jarška cesta 53
12	Kobilica	Kobilica Franc (mlinar), Kobilica Emilija	Jarška cesta 59
13	(Jaka), Francelj	Pirnat Franc (kolar, trgovina 1910)	/
14	Plahutnik, Klofutnik	Giovanelli Joanes	Jarška 58 (Kofutnik)
15	Čajž	Gerkman Joanes, Ručigaj Jožef	Mlinska cesta 2
16	Ručigaj	Alojz Ručigaj	Jarška cesta 62
17	Mihovec	Močnik Franc	/
18	(Vehovec), Kobalec	Šarec Anton, Zalokar Mihael	Jarška cesta 73
19	(Žepe), Peter, Gropa	Majdič Peter, Lekše Matija (mlinar)	/
20	Mučilnik	Martinec Gašper	Jarška cesta 64
21	(Matevžek), Kralj	Kralj Jožef (mizar), Kralj Mihael	Jarška cesta 35
22 (23)	France	Silvester Bartolomej, Gosak George Osolinov mlin	/
23	(Francelj), V Plevni	Pirnat Franc (kolar)	Jarška cesta 41

Stara hišna imena v Srednjih in Spodnjih Jaršah

24	Bunkež	Keršne Silvester, Peterca Joanes	Jarška cesta 77
25	Pepa, Zlatopoljec	Slapar Jožef iz Zlatega polja (mlinar), Kralj Francišek	/
26	Šuštar, (Na Gmajni)	Remec Valentin (kolar), Kokalj Ferdinand, Košak Franciška	Čevljarska ulica
27	Mohor	Kokalj Hermagor, Kreč Melhior (kolar)	/
28 (55)	Janček, Janez, Na Gmajni	Kobilica Joanes	/
29	Marka	Ves Marko (poljski čuvaj)	Mlinska cesta
30	Nihovčeva Johana (Kolumuk)	Zalokar Mihael (mlinar)	Jarška cesta 76 (Kobalc)
31	Pintar	Tomažič Primož (sodar), Kreč Peter	Mlinska cesta 9
32	Lojze	Lehše Alojz (mlinar), Kobilica Luka (čevljar)	Mlinska cesta 13 (pri Gmajnšku)
33	/	Košak Joanes, Štebal Lavrentius	/
34	/	Velkaverh Jožef	/
35	/	Borštnar Fran. (mlinar, slamn.)	/
36	Murenčev, Mohorjev	Kokalj Fran. (tičar, slamn.), Knep Jože, Ana Knep	Jarška cesta 63 (pri Mohorju)
37	/	Bortšnar Joanes (mlinar, trafika), Petek Janez (kupil 1940)	/
38	/	Velkavrh Jernej (delavec)	/
39	/	Jeras Peter (trgovina z moko in žitom)	/
40	/	Velkavrh Viktor	/
41	Na produ	Gabrič Alojzij	/
42 (44)	/	Ručigaj Janez (tovarniški delavec)	/
47	/	Vrtar Alojzij, Jasenc Tomaž	/

Vir: Status animarum, Župnijski urad Mengeš

SPODNJE JARŠE

Hišna številka	Hišno ime	Lastniki	Ohranjeno hišno ime (današnji naslov)
1	Rakef	Zabavnik Franc, Kocijan Jožef	/
2	Mlinar	Slabič Matija, Slabič Janez (mlinar)	Šolska ulica 4a
3	Štajrka	Pavli Matija, žena Marija Sv. Duha v Ločah na Štajerskem; Koporc Franc, Anžin Franc	/
4	Borc	Osolnik Janez (žagar)	Kamniška cesta 2
5	Matevž, Nace	Košak Ignac	podrta hiša
6	Hodnik	Kvas Alojzij (zidar)	Jarška cesta 10
7	Jozeljček	Lipovec Franc	Jarška cesta 15
8	Bedenik	Slabič Leopold (klavec)	Jarška cesta 19
(8) 9	Dane	Košak Joanes	/
10	Žibert	Pirnat Joanes (kolar), Arneš Mihael	Jarška cesta 25
11	Polž (Stari mežnar)	Polž Peter (krovec)	Groblje
12	Planka	Prelovšek Jose, Novek Feliks	Jarška cesta 12
13	Krobiškovec (Janče)	Pirnat Joanes, Žargi Joanes	/
14	Kovač	Cerar Filip (kovač), Juhant Jožef	Jarška cesta 26
15	Tomaž	Košak Tomaž, Cerar Fran.	Čevljarska ulica 5
16	Šunkar	Škofic Joanez (mlinar)	Čevljarska ulica 2
17	Franca	Stele Joanes in žena Frančiška	/
18	/	Martine Jožef (slamnikarski delavec)	/
19	/	Škofic Fran. (zidar)	/
20	Šola	Petrovec Tomas (nadučitelj)	Šolska ulica 1
21	/	Škofic Jožef	/
22	/	Cedilnik Joanes; Jenčič Marcel (1930)	/
23	/	Zalokarjev Jože	/
24	/	Ladstatter Andrej	/

Vir: Status animarum, Župnijski urad Mengeš